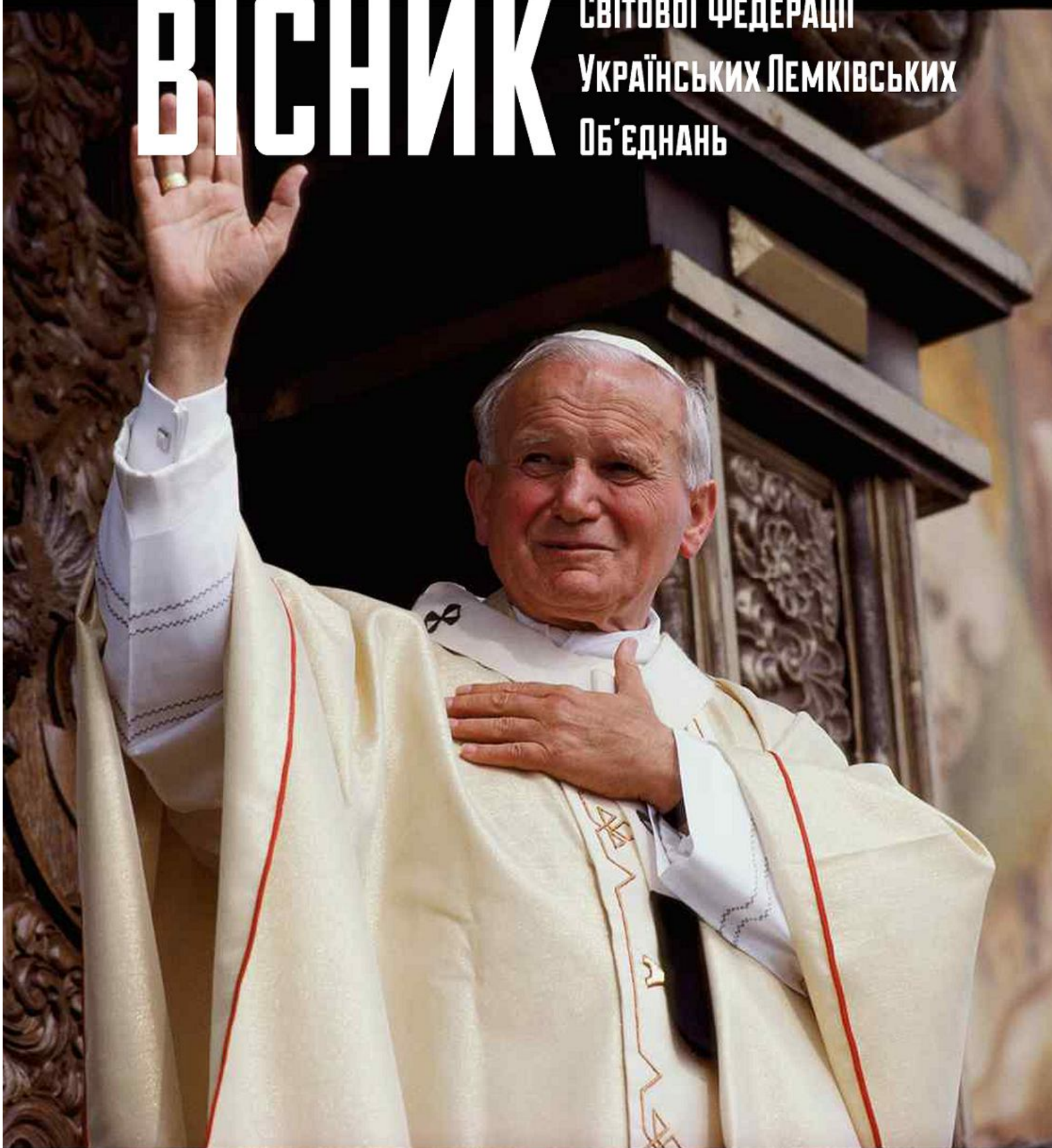

4 (16) | Квітень 2014

ВІСНИК

СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
УКРАЇНСЬКИХ ЛЕМКІВСЬКИХ
ОБ'ЄДНАНЬ

СВЯТИЙ ДО ГЛИБИНИ ДУШІ!

ЗМІСТ

Вступне Слово.....	3
Наші справи	
Мости спалено. Сьогоднішня Акція «Вісла»	4
Лист-відповідь СБУ.....	7
Наші люди	
Презентація книжки про історію «Закерзоння»	8
Ювілейні жнива русинів-українців Словаччини.....	11
«Лемківська родина: місце передавання традиції, мови, культури».....	13
Лемківська писанка – всяди, де живуть лемки..	14
Культура	
Від Сяну до дому	21
Збійницький рух на Лемківщині	25
Старі та нові хати на Лемківщині	28
Мистецько-літературна зустріч в садибі родини Антоничів.....	30
Лемківські розмови при каві	31
Оголошення та анонси	32
Ми пам'ятаємо	36

Головний редактор: Софія Федина

Редакційний Назар Радь
колектив: Тарас Радь
Олесь Куйбіда
Богдан Сиванич

Дизайн: Віктор Дудяк

**Вісник СФУЛО. ©. Офіційне
видання Світової Федерації
Українських
Лемківських Об'єднань.
Виходить раз на місяць.**

Основна мета часопису –
динамічно висвітлювати
діяльність усіх суб'єктів СФУЛО.

Номери вісника можна буде
скачати зі сайту СФУЛО:
www.sfulo.com/biblioteka

Адреса редакції:
visnyk.sfulo@gmail.com. Можна
надсилати свої матеріали.
Рішення про публікацію
прийматиме редакційна рада.

Світова Федерація Українських
Лемківських Об'єднань (СФУЛО) -
неурядова міжнародна громадська
організація, яка об'єднує українські
лемківські спільноти України, Польщі,
Словаччини, Сербії, Хорватії, Канади та
США. Основна мета діяльності -
забезпечення та захист законних
соціальних, економічних, творчих,
етнічних, національно-культурних та
інших інтересів лемків; розвиток та
популяризація лемківської культурної
спадщини і духовності на засадах
законності, демократії, добровільності та
самоврядування.

Офіційна сторінка в інтернеті
www.sfulo.com.

Вступне слово...

27 квітня 2014 року, на фоні усіх трагічних подій, що відбуваються в Україні, сталося правдиве чудо – було беатифіковано Папу Римського Івана Павла II. Ця людина свята вже віддавна, бо так засвідчували люди, ще за Його життя. Пам'ятаю 2001 рік, коли Іван Павло II був із апостольським візитом в Україні, і, зокрема, у Львові. Місто не пам'ятає більш мирного часу, як був тоді: міліція засвідчувала, що в часі Його перебування рівень злочинності був майже рівний нулю – ні крадіжок, ані розбійництва, ані дорожніх проблем, хоча у Львові тоді було понад 2 мільйони осіб... Кожен із нас при зустрічі з Папою Іваном Павлом II отримав своє благословення і Божу благодать. Ми всі тішилися, коли Папа промовляв до нас українською, не з листочка, а просто так. Ми вірили, що він десь має українське коріння. І як виявляється, це правда.

Книжка «Історія Римських Вселенських Архиєреїв» (частина IV) авторства о. проф. Д-р Ісидора Нагаєвського, хоча тільки на основі свідчення, а не історичного дослідження потверджує, що мати Кароля Войтили – Емілія Качоровська українського роду.

Ось пряма цитата з цієї книги: ***«Українцям у діаспорі стало відомим, що в місті Пассаїку, ЗСА, живе українець, лікар Борис Филипчак, посвоячений з Папою Іваном Павлом II. І він на прохання цього автора, як також мґр-а Лесняка з Акрону, Огайо подав таку вістку:***

«Що стосується Папи Івана Павла II, – писав Борис Филипчак, – то його матір була з нашого руського роду. В тих часах, коли царський уряд нищив унію на Холмщині, родина Качоровських переселилась до Галичини й осіла в місті Кракові, де «дідо» Качоровський заснував собі робітню фаєтонів. А Кароль Войтила був таки поляком і одружився з Емілією Качоровською, будиши урядовцем при австрійському війську і часово був відряджений до Лінцу в Австрії, де уродився їх старший син Едмунд, що ходив там до школи.»

Кардинал Войтила, перебуваючи в ЗСА, вступив був до Української Інституту в Гарварді і в час своєї доповіді сказав, що його св. п. мама Емілія була «русинкою», тобто українкою. І своїй мамі він завдячує знань української мови, якою виголошує свої бесіди на Синодах Українських Владик, промови до Українського народу в час відвідування наших церков.» (с.166-167), повідомляє «Milites Christi Imperatoris».

Також час від час з'являється інформація, що також Папа Римський Іван Павло II по материній лінії має частково лемківське коріння. Думаю, це велике поле для наукової праці дослідників... Важливо, що світ визнав святим чоловіка, який став святим для всього світу ще за життя...

Софія Федина,

Голова Світової Федерації Українських Лемківських об'єднань.

НАШІ СПРАВИ

МОСТИ СПАЛЕНО. СЬОГОДНІШНЯ ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»

Рівно 67 років тому розпочалося виселення більше 140 тис. українців в рамках операції «Вісла» з південного сходу повоєнної Польщі на нові, понімецькі землі. У вільній Польщі цю операцію засудив Сенат, відтак президенти обох країн, проте, попри старання української громади, цього досі не зробив Сейм.

Виселення проводили формування Війська польського і Корпусу внутрішньої безпеки. У той же час відбувалася боротьба з УПА — у результаті операції мережа українського підпілля була зруйнована.

Нині ми, молоді люди, можемо відчутти дух другої половини 1940-их, зрозуміти те, чому старші люди досі дивляться на тодішні події так категорично. Ті, хто спілкувався з друзями з України в останні тижні, певно, зауважив: українці починають сприймати росіян, колективно й повністю, як інвалідів. Як показує досвід покоління «aW», це не на один день, місяць чи рік.

Унаслідок цих дій відбулася не тільки депопуляція Надсяння, Холмщини і Бещаців, стався економічний занепад цих регіонів через знищення традиційних економічних контактів. У південно-східній Польщі, де українці стали переважно гостями, триває нищення культурної спадщини традиційних мешканців. Відновлені й охоронювані святині часто позбавляються українського минулого й називаються «русинськими» або «східними».

Операція «Вісла» офіційно закінчилася 31 липня 1947 -го, хоча фактично тривала до 1950 року.

-78-

PAŃSTWOWY URZĄD REPATRIACYJNY POW. ODDZIAŁ w Słuck
Przemyśl dnia 5/10 1947

Karta przesiedleńcza Nr. 5448 ✓

Ob. Henryk Adam Dąb urodz. w roku 1887
(Imię i nazwisko, Imię ojca)

mieszkaniec miasta Przemyśl wsi Przemyśl Nr. d. 29
gmina Przemyśl powiat Przemyśl przesiedla się na
inne miejsce zamieszkania. Wraz z nim przesiedlają się następujący
członkowie jego rodziny.

Lp.	Imię i nazwisko	Rok ur.	Stosunek pokr. do głowy rodziny	Uwagi
1.	<u>Henryk Dąb</u>	<u>1887</u>	<u>syn</u>	
2.	<u>" Michał</u>	<u>1929</u>	<u>syn</u>	
3.	<u>" Beata</u>	<u>1931</u>	<u> córka</u>	
4.	<u>" Kłobucki</u>	<u>1934</u>	<u>syn</u>	
5.				
6.				
7.				
8.				

Przesiedlający się*):

a) zabiera ze sobą: koni 1, krów 1, trzody chlewnej —
kóz —, owiec —, oraz następujący inwentarz martwy
masz rękę brzozy, kleszcz

b) pozostawił: ziemi ogółem 19 ha.
w tym użytków rolnych 5 ha.
dom mieszkalny (jaki) tytuł material
stodoła — obora —
szopa — chlew —

(miejscę na pieczęć)

Podpis przesiedleńcy: Henryk Adam Podpis sporządzającego: [signature]
*) Niepotrzebne skreślić.

Такою є історична довідка, за якою — числа й назви формувань. Однак останні події в Криму й на сході України мають дуже конкретний зв'язок із операцією «Вісла». Комусь до мозолів у мізках хочеться нав'язати оцей дотичний тільки українців поділ: вони можуть бути або добрими — коли мовчать, варять борщ чи танцюють в шароварах, або фашистами — в усіх інших випадках. Третього не дано, як казали давні римляни. Таку схемку нав'язували і в Російській Імперії, і в СРСР, і в комуністичній Польщі — а нині її продовжують плекати ті, хто з благоговінням тріпоче перед цими державними об'єднаннями. Ну і

маємо результати: у Криму **вбито 16-річного хлопця, за те, що говорив по-українськи**, а в Слов'янську українськомовних поки що **прискіпливо контролюють**.

За прикладом далеко ходити не треба. Нещодавно мені вдалося знайти записані в Польському радіо спогади письменника Влодзімежа Одоєвського, що жив і творив на еміграції, і там, ще за комуністичних часів, писав твори про польсько-український конфлікт. Він згадує історію: в студентські роки, у другій половині сорокових, його звільнили з видання «Gazeta Poznańska» — за те, що був українцем. Хоча ним не був. Далі — цікавіше.

— А звідки такий закид, мовляв, я — українець? У той час тривала операція «Вісла». Може, я що сказав про це? Може моя думка відрізнялася в чомусь? — Хоча вона не відрізнялася. **Я до сьогодні не засуджую цю операцію, і вважаю, що вона була справедливою. На мою думку, Польщі не треба надто битися в груди, адже після того, що українці творили з поляками, така операція**

була необхідністю. Я не думаю, що Польща має сильно перепрошувати, — згадував він.

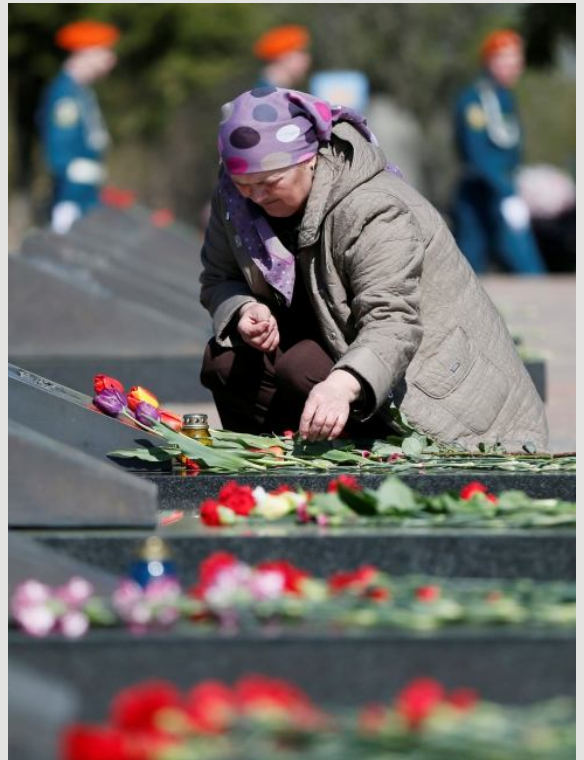
Парадокс? — Людина, яка постраждала від комуністичного режиму, яка від нього втікала, — підтримує його найбільшу етнічну чистку?.. Повертаючись до прикладу сьогоденної України: а хіба не парадоксом є те, що ревниві захисники православ'я **в Севастополі демонтують пам'ятник Сагайдачному**, одному з найбільших боронителів православної віри?

Для нас парадокс — для тих, хто повірив пропаганді — правило й закономірність.

Полякам з українцями через сім десятків років досі приходиться говорити про болюче. Скільки цього потребуватимуть українці з росіянами? — Питання, на яке відповіді немає.

Нині ми, молоді люди, можемо відчутти дух другої половини 1940-их, зрозуміти те, чому старші люди досі дивляться на тодішні події так категорично. Ті, хто спілкувався з друзями з України в останні тижні, певно, зауважив: українці починають сприймати росіян, колективно й повністю, як інвалідів. Неповносправних тобто. «Це каліки, жертви інформаційної війни, їхні думки понівечені, їхні душі зім'яті. Їх змусили нас ненавидіти, а скоро ми, можливо, будемо змушені вбивати їх заради своєї свободи», — написав нещодавно мені мій знайомий із Запоріжжя. «Жодна тварюка тепер не може закликати до „миру і діалогу“. Чому не звертаються до українських силовиків із проханнями не стріляти в росіян? — Зате якщо Росія вирішить заступитися за них — верещатимуть на весь світ», — вторить знайомий із Москви.

На наших очах для цілого покоління українців і росіян людина перестає мати людські, особистісні риси — вона стає примарним «колективом». Як показує досвід покоління «aW», це не на один день, місяць чи рік...

**НАДІЙШОВ ЛИСТ-ВІДПОВІДЬ ВІД СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА
ВІДКРИТИЙ ЛИСТ СФУЛО ЩОДО ЗАКЛИКІВ ПРЕДСТАВНИКІВ Т.ЗВ.
ПОДКАРПАТСЬКОЇ РУСІ ВВЕСТИ РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКА НА ТЕРИТОРІЮ
ЗАКАРПАТТЯ**

Прим. №1

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**Департамент захисту
національної державності**

вул. Володимирська, 33, м. Київ, 01061
Тел. (044) 256-93-52
E-mail: terror@ssu.gov.ua
Web: http://www.ssu.gov.ua
Код ЄДРПОУ 00034074

**Голові Світової федерації
українських лемківських об'єднань
Федині С.Р.**

79000, м. Львів, вул. Ю.Липи, 10/23

«10» квітня 2014 р. № 5/3/2-15699

На № _____ від _____

Щодо розгляду відкритого листа

Шановна Софіє Романівно!

За дорученням керівництва Служби безпеки у Департаменті захисту національної державності СБ України розглянуто Ваш відкритий лист адресований Виконуючому обов'язки Президента України, Голові Верховної Ради України Турчинову О.В. від 20 березня п.р. щодо сепаратистської діяльності лідерів т.зв. русинських організацій на Закарпатті.

Повідомляємо, що на даний час слідчими СБ України за фактом публічних закликів окремих лідерів т.зв. русинського руху до створення на території Закарпатської області незалежної держави провадиться досудове розслідування за ознаками злочину, передбаченого ч.2 ст. 110 «Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України» КК України (кримінальне провадження №22014070000000024 внесене до Єдиного реєстру досудових розслідувань 20 березня 2014 року).

За результатами вжитих слідчих дій встановлюються особи, причетні до вищевказаних протиправних дій та закликів, здійснюється їх перевірка для прийняття відповідних процесуальних рішень.

З повагою,

Перший заступник начальника Департаменту

В.Лазор

НАШІ ЛЮДИ

ТРЕБА ВІДРОДЖУВАТИ І ЗАКРІПЛЮВАТИ ВЛАСНИЙ СВІТ, АБО ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИЖКИ ПРО ІСТОРІЮ ЗАКЕРЗОННЯ.

"Складна Історія Закерзонського краю, сповнена як блиском періодів розквіту, так і прірвами занепадів, катастрофічних катаклізмів. І, мабуть, найстрашніші з них припадають саме на ХХ ст., коли примусове виселення корінного населення призвело майже до повного знекровлення українського життя." Такими словами проф. В'ячеслав Брюховецький, у слові до читачів, привернув увагу до трагічної долі земель на українському західному обрії: Лемківщини, Бойківщини, Надсяння, Холмщини і Підляшшя. Ось тут, до 1944 року проживало понад 700 тис. етнічних українців, а уже після 1947 року не залишився майже ніхто. У цьому 2014 році сповнюється 70-та річниця початку трагедії "Закерзоння", яка закінчилася фінальною насильницькою акцією під криптонімом "Вісла".

У 50-их роках, після смерті Сталіна, наступило невелике полегшення обмежень людських прав українців проживаючих на території Польщі і дозволено декому повернути на свої рідні землі. Завдяки цим поодиноким ластівкам, українське життя на Закерзонні, хоч символічно, все ж таки нагадує, що тут колись в більшості жили українці. Державна політика польського уряду, Римо-Католицької церкви і неприхильне наставлення місцевого польського населення призвели до масштабного знищення пам'яток матеріальної культури автохтонного українського населення, які залишилися, як живий свідок їх трагічної долі. Щоб задокументувати оці наші сліди на Закерзонні і дати можливість наступним поколінням, як і тим хто вже виріс в діаспорі запізнатися з українським Закерзонням виникла ідея путівника.

З ініціативи Ярослава Крета і за підтримкою Ліги Українців Канади відділ Етобіко повстала ідея підготовки і видання путівника та фотоальбому по Закерзонському краю. Для підготовки матеріалів і видання книжки зроблено домовленість з Юрієм Гаврилюком - істориком і редактором журналу Об'єднання Українців Підляшшя "Над Бугом і Нарвою". На протязі 5 років пан Юрій збирав матеріали і "змушений був читати і відповідати на комп'ютерову пошту, по пару разів на тиждень" від голови Комітету, зазначив голова Ярослав Крет. Через

велику кількість зібраних матеріалів рішено розширити оригінальний замір і видати книжку у двох томах. Перший том це історія Закерзонського Краю, а вже другий - путівник і фотоальбом.

В неділю 6 квітня 2014 року в 3-ій годині дня в Українському Домі ім. Тараса Шевченка в Торонто відбулася презентація нової книжки Юрія Гаврилюка "Від Володимирових походів до Лінії Керзона". Книжку презентував самий автор, який для цієї цілі приїхав до Канади на запрошення

організаційного Комітету Z-Land Committee. В склад Комітету входили представники 3-х організацій: Ліги українців Канади, Об'єднання українців Закерзоння та Об'єднання лемків Канади. Під час свого виступу голова Комітету Ярослав Крет висловив велику вдячність особам, які відіграли неординарну роль в реалізації цього проєкту, а саме: голові ЛУК відділ Етобіко/Місісага Петру Кардашу, автору Юрію Гаврилюку і консультантам професорам Дарії та Юрію Даревичам. Проєкт не міг теж відбутися без фінансової допомоги, тобто без спонсорів, яких повний список був включений на кінці книжки. Тому що ЛУК був, так би мовити, рушійною силою цього проєкту, не обійшлося і без участі видання "Гомін України" та його редактора Олега Романишина. На протязі підготовки до видання, на шпальтах газети надрукованих було біля 10 статей розміром по дві сторінки присвячених темі книжки. Ці і другі статті планується видати окремим збірником. Пан Ярослав також подякував Анні Назарович за ідею написання книжки про Холмщину, яка перетворилася в історію Закерзоння, Ксені Мариняк за переклад на англійську мову, Андрію Винницькому за редакційні ноти, Мирославу Іванику за допомогу в розповсюдженню книжки, Петру Цигинці за удоступлення домівки ім. Тараса Шевченка на потреби Комітету та членам і членкиням ЛУК за кулінарну допомогу в підготовці свята. Вкінці голова представив членів Комітету і подякував їм за віддану працю - Микола Свинтух-Заверуха - заступник голови, Богдан Назарович - секретар, Петро Гриньків - фінансовий референт, Петро Кардаш, Марійка Дубик і Адам Стець члени, Богдан Шевчик і Павло Лопата - попередні члени Комітету.

Підбірка членів комітету була ключова для успіху проєкту, адже вони представляють три основні організації на українському ландшафті Торонто, які мають відношення до Закерзоння і активно займаються працею над збереженням пам'яті про цей регіон. Однією з таких організацій є Ліга українців Канади з її офіційним пресовим органом тижневиком "Гомін України". Редактор Олег Романишин у своєму виступі трафно оцінив значення книжки, а саме що у відповідь на агресивну поведінку "Руского миру" (тобто російського світу) ми повинні творити наш український світ. Пан Юрій своєю працею вклав великий пай у будову пам'яті про території, які в наслідок воєнних і післявоєнних дій опинилися в сусідній державі і були піддані масштабному винародовленню.

Кульмінаційною частиною презентації був виступ самого автора, якого ретельно представив ведучий Богдан Гоґусь. Юрій Гаврилук розповів присутнім про свій життєвий шлях і про вибір історичного напрямку з метою

вивчення та зрозуміння хто є ті люди з яких він виводиться, тобто підляшуки. Адже називали їх по різному і приписували до білорусів, а усвідомлення національної приналежності якимось чином не встигло до них дійти. Вони лишилися місцевими і ніколи не були піддані насильницькій депортаційній акції, як українці других частин Закерзоння. Після закінчення університету, він зрозумів, що мовно, культурно і історично вони все ж таки приналежать до українського народу. З цього почалася його мандрівка у минуле. Спочатку власного регіону Підляшшя, а потім нижче Холмщини, Надсяння, Бойківщини і Лемківщини. Його презентація показала наявність великого знання про всі території Закерзоння, а також пасію з якою він підходить до цієї теми. Присутні вповні переконалися, що вибір його особи для написання цього видання був правильний. Цю думку підтвердили також проф. Франк Сисин надаючи у своєму слові вельми позитивну оцінку праці пана Юрія, як також проф. Павло Маґочі у своїй англомовній рецензії про книжку. Варто тут підмітити, що хоч зміст рецензії

характеризував книжку високо, то при цій нагоді проф. Магочі дозволив собі на ствердження, які відсутні у згаданій книжці, а саме, що автохтонне населення Русі з часом перетворилося в українців, або білорусів, або лемків, або просто русинів, "людей звідси".

Книжка була надрукована у трьох мовах: українській, польській і англійській, тобто це окреслило її призначення. Вона для українців, поляків і всіх тих хто може поцікавитись історією цього регіону. Об'єм її 608 сторінок в твердій обкладинці. Придбати собі примірник можна в членів Комітету Z-Land за суму \$40. Книжка написана приступною мовою і читається легко і як буває рідко з історичними книжками зміст її втягає читача і заставляє запізнаватися зі змістом кожної наступної сторінки. Видання на стільки гарно оформлене, що надається не лише на почесне місце власної бібліотеки, але також на гарний подарунок. Бажаємо автору ще багато таких видань і успішної праці на майбутні роки.

Автор: **Адам Стець**

ЮВІЛЕЙНІ ЖНИВА РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ СЛОВАЧЧИНИ

На днях відбулось засідання Підготовчого комітету ювілейного 60 Свята культури русинів-українців Словаччини у Свиднику, яке відбудеться 13 – 15 червня цього року. І тут є нагода поставити декілька питань головному програмному гаранту Свята Петрові Бегені.

• Петре, що можеш сказати про підготовку програми Свята?

Вся програма, оскільки це 60 ювілейне Свято, буде нестися в ретроспективі. Це означає, що хочемо глядачам показати все те найкраще, що могли у Свиднику за 60 років бачити. Тому й лейтмотивом програми будуть «ювілейні жнива». Вже традиційно ми не забули про свидницьких школярів, котрі дістануть простір у п'ятницю в «Малюванні на асфальті» та «В школі танцю», де хочемо їх зацікавити до народної культури, народних звичаїв, до народного танцю, щоб ми виховали й своїх послідовників. Після обіду хочемо віддати честь великому

синові українського народу Т. Г. Шевченку, 200 років від дня народження якого якраз цього року пригадуємо. Вечір буде належати молодим, де в просторах перед амфітеатром здійснимо прекрасну «дискотеку».

• **А коли розпочнуться «ювілейні жнива?»**

Вже практично розпочались і будуть надалі продовжуватись в суботній дитячій програмі «Їде поїзд шу, шу, шу..» та «Ми одна велика родина», в котрих хочемо показати те найкраще, що в нашій звичаєвій, пісенній, танцювальній, традиційній народній культури ми зберегли за 60 років Свята. В ній будуть виступати найкращі дитячі та дорослі фольклорні колективи, співаки та співацькі групи, гостювальні та закордонні колективи, народні розповідачі. Хочемо представити і наші окремі села, міста та регіони, з яких колективи в минулому виступали на нашому Святі. Все те закінчимо виступом сьогодні, може, найпопулярнішої народної капели. Думаю, що глядачі наспіваються досита.

• **А що неділя?**

В неділю хочемо наші «ювілейні жнива» закінчити. Насамперед всі підемо помолитися до свидницьких храмів, щоб о 13.00 годині зійтись в просторах скансену СНМ-МУК, де покажемо результати наших культурних жнив, пересунемось в амфітеатр і продовжимо програму. Тут дійсно покажемо найкращі номери домашніх, гостювальних і закордонних колективів і все закінчимо народним гулянням, як то після жнив бувало, з дуже популярною народною капелою «Примаки».

• **Ідея прекрасна. А що дійсність?**

Дійсність така, що разом з інж. Ладіславом Бачинським програму на 80 % вже тепер маємо підготовлену. Інтерес з боку фольклорних колективів до Свята є дуже великий. Голосяться і нововиниклі колективи. Правда, не можемо кожного до програми залучити. Будемо робити вибір, відвідуємо кожний колектив, який зголосився на Свято. Виберемо тільки те найкраще, найякісніше, допоможемо колективам методично. Ми переконані, що програма, яку готуємо, буде для глядачів незабутньою, захопить їх серця.

*За розмову подякував: **Мирослав Ілюк***

Джерело: ukrajinci.sk

„ЛЕМКІВСЬКА РОДИНА: МІСЦЕ ПЕРЕДАВАННЯ ТРАДИЦІЇ, МОВИ, КУЛЬТУРИ”

До уваги читачів, мешканців та гостей міста! 27 квітня 2014 року о 15 годині в літературно-мистецькій вітальні Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка в рамках „Лемкоклубу” відбулася нова зустріч з лемківською культурою „Лемківська родина: місце передавання традиції, мови, культури”.

Галина Пристай, завідувач відділу, розпочала захід словами, що вже традиційно в рамках „Лемкоклубу” у відділі літератури з мистецтва обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка відбуваються зустрічі різної тематики, які сприяють збереженню та примноженню лемківської культури.

Тема недільного заходу - „Лемківська родина: місце передавання традиції, мови, культури”.

Ведуча зустрічі Анна Кирпан представила присутнім Ярославу Ґалик з м.Яремче, авторку книжки „Лемківщина - край наших предків”. У ній авторка описала життя на Лемківщині та трагедію депортації його споконвічних жителів із рідної землі в 1944-1947 рр., а також подальше життя депортованих лемків в Україні та світі на прикладі своєї лемківської родини.

Фрагменти з книги прочитала актриса Івано-Франківського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. І. Франка Галина Баранкевич. Це були колоритні портрети членів родини - прадід, прабаба, дід і баба, інші постаті.

Лемкиня Ярослава Ґалик розповіла, з чого зродився у неї інтерес до історії, культури, побуту цього краю, про свою велику лемківську родину, яка дала чимало помітних постатей. Представники

родини Ґаликів та Репелів з різних поколінь теж долучилися до цієї розмови - діти читали вірші, виступала молодь - Любов Прохаска з Тисмениці, Андрій Шафран зі Львова, звучала лемківська пісня. А в очах найстаршої бабусі зблиснула сльоза... Під час зустрічі спілкування відбувалося на живій лемківській мові.

Наприкінці із словом вдячності пані Ярославі виступив голова обласного відділення Всеукраїнського товариства „Лемківщина” Степан Криницький.

Анна Кирпан подякувала дирекції обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка та працівникам відділу літератури з мистецтва за допомогу в організації і проведенні заходу.

ЛЕМКІВСЬКА ПИСАНКА – ВСЯДИ, ДЕ ЖИЮТ ЛЕМКИ

Великодні свята пробудили всередині нас щось душевне і творче. За ці кілька днів святкувань по всьому світі українці пекли паски, збиралися разом після церкви, водили гаївки, а що найбільше малювали писанки.

Писанки у Львові

Уже традиційно у Львові пройшли два великі майстер-класи писанкарства у лемківській техніці.

ЛОМГО "Молода Лемківщина" та її друзі збиралися кілька разів перед святами, щоб навчитися розмальовувати писанки. Аромат воску, бажання проявити свою вторчість, передчуття свята збирали все більше людей. А дехто приходив ще й для того, щоб розвіяти важкі думки сьогодення. Більшість вже мала деякі навички у малюванні, а тому умільці помагали новачкам. Також добрими порадами і майстерними штрихами помагала Марічка Янко (молодша).

В останню середу перед Великоднем на майстер-клас до молодих лемків Львова приєдналися кримчани, що в силу обставин покинули свої домівки. Після короткого вступу про історію лемків і декількох слів про особливості лемківської культури кримчани досить впевнено взяли за писачки. Молодь, що вже мала

досвід з попередніх років, допомагала у творчих стараннях. Вдавалися писанки на різні смаки.

Джерело: molodlem.org.ua

Дитяча школа народних мистецтв Львівської міської ради Сихівського району та Український Католицький Університет спільно організували Фестиваль писанкарства. У рамках фестивалю, 16 та 23 березня 2014 року, на запрошення настоятеля Гошівського монастиря о. Дем'яна, було

проведено майстер-класи з лемківської писанки для дітей та молоді. Майстер-класи відбулися під керівництвом педагогів ДШНМ: Квасниці Л., Коваліско О., Ковінько М., Сенчик С., Вихованської Г., Пенцко О., Барни О., Канас С. У майстер-класах лемківську писанку писали 120 дітей з Болехова, Гошева, Долини.

4 квітня 2014 року в Українському Католицькому Університеті на відкритті фестивалю усіх учасників привітали ректор УКУ о. Богдан Прах, директор музею УКУ Андрій Цибко, директор дитячої Школи Мистецтв Галина Вихованська, для студентів та учнів учасників фестивалю відбулися майстер-класи з лемківської писанки. У фестивалі прийняли участь понад 200 учасників.

Джерело: lemky.com

Писанки в Івано-Франківську

З нагоди святкування Воскресіння Господнього, в рамках Лемкоклубу працівники відділу літератури з мистецтва Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка організували майстер-клас „Великодня лемківська писанка”, який провела Анна Кирпан.

Анна Кирпан розпочала майстер-клас з історії написання лемківської писанки. А Галина Пристай завідувачка відділу літератури з мистецтва наголосила, що такі майстер-класи в рамках

Лемко klubu напередодні Великодніх свят - це ще одна можливість зустрічі з лемківською писанкою, з мистецьким явищем, яке передається з покоління в покоління і є символом невмирущої лемківської культури.

Для усіх українців, свідомо чи навіть підсвідомо, писанка є безсумнівним символом нового життя, відродження із небуття, символом сонця і процвітання. Недарма кажуть, що поки люди писатимуть писанки, доти диявол не зможе владарювати на нашій землі. Для лемків, саме лемківська писанка є символом відродження із забуття, символом віднайдення свого «я», символом збереження своєї ідентичності, своєї культури, своєї традиції.

Джерело: pravda.if.ua

Писанки на Тернопільщині

Писанка – мов сонце

Ще задовго до Великодня зібралися в «Лемківській світлиці» гасди й гасдині для створення писанок. Бо українська писанка є найунікальнішим витвором національної культури – символом Великодня, свята, коли воскресає природа, коли відроджується все живе навесні.

Одна з легенд стверджує, що доля світу залежить від того, скільки писанок пишуть люди щороку. А якщо їх не писатимуть, то зло у вигляді диявола звільниться від пут і будепанувати. Якщо ж писанок багато, то залізні пута затискають його міцно й воно втрачає силу. Тому українцям сьогодні треба писати величезну кількість писанок, щоб перемогти диявола, який обступив нашу Україну. Через це ми, члени ВУТ

«Лемківщина», й закликаємо разом із нами зібратися родинами і також взятися до роботи, як цербили заслужені писанкарі, учасники всеукраїнських фестивалів Галина Грицьків, Володимир Криницький. Вони провели майстер-клас із учнями шкіл району – №№2, 5, 7, с. Нагірянкa, Ягільниця. Учні разом зі своїми наставниками Ярославом Дудяк, Марією Ябчанкою, Наталією Бабин, Степаном Бубернаком, Галиною Піськовою, керівником художньої студії образотворчого мистецтва РБК ім. К.Рубчакової Любов'ю Зайло з великим натхненням і радістю, з

думкою про нашу вільну незалежну Україну розписували писанки різними значущими малюнками та кольорами. Найбільше – кольором сонця, врожаю, тепла – жовтим, бронзовим, що символізує матір-землю, блакитним – небо й мир.

Підводячи підсумки фестивалю, зі словами подяки звернулась до всіх учасників директор РБК ім. К.Рубчакової Йосипа Овод, а голова правління районної організації ВУТ «Лемківщина» Марія Бабічук вручила юним писанкарям грамоти й подяки. А діти звернулися до мешканців району з проською написати багато писанок: і для своєї родини, і в пам'ять жертв Небесної сотні, і для процвітання неньки України, «щоб Бог послав нам усім здаля тепленький дощик на поля, щоб був зеленим рідний край, давав нам щедрий урожай, щоб в цю тривожну годину зберіг нам нашу Україну».

Любов Кашик, фото Ореста Лижечки

Прикотилась писаночка до нас у гостину

Скільки радості та позитиву несе це слово! Писанки – то безцінний скарб, видобутий зі сховку – скрині наших бабусь. Писанки – це заряд сонячної енергії, який струменіє з мініатюрних шедеврів, даруючи любов і добро. Таку мету й переслідували учасники свята писанки, влаштованої в сільській бібліотеці с. Пастуше головою лемківського осередку Ганною Галайдою.

Віддано ціниться таке маленьке диво, створене власними руками. Недарма писанки влучно нарекли рукотворним зародком щастя, як їх творили в часі свята Катруся Задоровська, Катя й Віталій Срібні, Віра, Назар, Діма і Микола Яремчуки, Оля Недзельська, Віка Штурма, Віка і Оксана Вуздеревичі, Наталія Кравець.

Ольга ГРУДЗІНСЬКА,
завідувачка клубу
с. Пастуше

Упродовж дванадцяти днів, із 7 по 18 квітня, в Ягільницькому Народному музеї історії села демонструвалася тематична виставка «писанкове розмаїття». Кожен, хто завітав сюди, мав можливість побачити творчі роботи Антоніни Шийко, Анни Озоги, котрі десятки літ пишуть лемківську писанку, дипломанта Всеукраїнського конкурсу в м. Бучач Ірини

Мацишин, учасниці Всеукраїнського конкурсу писанок у Львові Галини Грицьків, а також писанки 60-х років ХХ ст. роботи заслуженого майстра народної творчості Степана Батюка. Були представлені й писанки, нав'язані часом, – у техніці квілінгу сестричок Оксани та Анастасії Прокопик, писанки мотанки Любові Зайло – учасниці IV районного свята «Лемківська писанка».

Оксана ЛАЗАРЧУК,

Секретар Ягільницької сільської ради

Фото Соломії КОЗАК

Писанки в Перечині (Закарпатська область)

Відомо, що на Перечинщині, до традиційних свят організовуються виставки народних умільців. Тож, 10 квітня, у сільському будинку культури села Зарічово була представлена колекція писанкового мистецтва юної талановитої школярки Олександри Магади – члена молодіжної організації товариства «Лемківщина», приурочена до майбутнього свята Воскресіння Господнього. Цей населений пункт обрано не випадково, адже саме це село вважається «столицею» лемків Закарпаття. Організатором і ініціатором даного заходу є Закарпатське товариство «Лемківщина» (голова Василь Мулеса). На виставці були запрошені гості – члени лемківських організацій і осередків Ужгородського, Великоберезнянського та Перечинського районів, обласної «Просвіти», представники районної влади, громадськість, педагоги, жителі села та творча молодь.

Захід проводився з метою збереження та розвитку лемківського писанкарства майстрами, які з покоління в покоління передають самобутні традиції і залучають широкі верстви молоді та дітей до вивчення прадавніх звичаїв українського

народу, а також – вперше показати молодий талант одинадцятирічної дівчинки, її здібності і задатки до виготовлення писанок і виробів з бісеру. Дійство було доповнено яскравою участю учнів Зарічівської ЗОШ, які показали композиційну мініатюру на тему «писанки» та участю учнів Перечинської і Дубриницької ЗОШ.

Глядачі оцінили представлене мистецтво розпису лемківської писанки, візерунки якої відображають духовну культуру лемків та спілкування із навколишнім світом.

Опісля, запрошені гості та члени правління Закарпатської обласної організації «Лемківщина» провели колегію, на якій обговорили організаційні питання проведення п'ятого ювілейного обласного фестивалю «Лемківська ватра», який традиційно відбудеться в середині липня у селі Кострино Великоберезнянського району, а також прозвітували про проведену роботу Товариства та намітили план заходів на поточний рік.

Джерело: perechyn-rada.gov.ua

Писанки у Лігниці (Польща) (по-лемківськи)

Від 3 років перед великодними святами за календарем юльянським в Лігницькій гімназії проходять малювання-воскування-батікування писанок. В цьому році це відбулося 16 квітня в часі “великого тижня”. Координаторами були вчителі – п. Ольга Височанська та п. Адам Вевюрка, які передавали учням інформації о звичаях в різних частинах України, але також і на Лемківщині.

Молодь сама мала змогу прикрашати писанки та на ново будити вікову традицію предків. В кожній культурі прикрашене яйце є символом нового життя, надії, добра. Для нас як меншини має ще одне значення. Воно є одним з свідочств чи зберігаємо звичаї предків живучи в розпорошенню на не етнічних землях. Тому наші писанку мають в собі силу життя не тільки нашого, але і життя залишеного на рідних землях в 1947 році. Коли традиція в людині є жива то вона має свідомість ким є.

В нашій школі є багато учнів з України, вони вносять техніки прикрашання писанок з різних регіонів України. Це цікавий спосіб вказання багатства регіонального України.

В цьому році ми запросили нашу ученицю III класу ліцею (вже абсолювента) Єву Хомяк, яка є свідочством, що далі ця традиція живе в молодому поколінню.

Учні часто дуже гарно малюють писанки і не має тут поділу чи це дівчата, або хлопці. Сьогодні в добу Інтернету, мобільок, швидкого перепливу інформації часто цікавлять різниці між людьми також в традиції. Чи це добре, чи ні – можемо тільки задуматись бо не затримаємо цього процесу. Сьогодні вже на наших писанках нові взори, які існують біля вікових взорів з Лемківщини, Бойківщини.

Не забуваймо однак мимо все о традиції наших предків, бо наші характерні писанки тут в Польщі є також знаком життя української меншини!

Джерело: zso4legnica.pl

Писанки в Нью-Йорку

В неділю, 12-го квітня, нижній зал Церкви Св.Михайла в Йонкерсі, НЙ, був освітлений свічками та заповнений запахом воску. Близько 40 учасників старанно набували писанкарського уміння та досвіду.

Майстер-клас , організований 2-м Відділом Організації Оборони Лемківщини в Йонкерсі, вела його нова членкиня Бася Барна-Андрушко. Зараз вона мешкає у Ярді, Пенсільванія, але виростала у Йонкерсі, НЙ, де і стала визнаним майстром-писанкарем. Цього разу вона демонструвала “розтягнуту крапельку” – унікальну

лемківську техніку, застосовуючи простий писачок-шпильку.

Учасники прибули звідусіль – навіть з Пасейку в Нью Джерсі та Монро в Коннектикуті, і група зібралась різноманітна – молоді і старші, жінки, чоловіки та діти, ветерани та новички. І – на диво-в короткому часі кожен зумів створити свій власний орнамент. Більше того, майже кожен з них відїжджав додому з «писанкарським набором» з воску, підігрівача і писачка, аби більше нових писанок народились вдома.

Особлива подяка належить Панотцеві Кирилу Ангелову за представлення залу, волонтерам Лесі Козицькій та Марійці Шмотолосі, які так сумлінно допомагали Басі, Андрієві Хомику за рекламу та членам ООЛ – Марку Гованському, Стафанові та Терезі Капітулам, що організували таке чудове заходо-в-2020і дійство і зафундували печиво та каву.

Марко Гованський, www.lemko-ool.com

КУЛЬТУРА

Від Сяну до дому

Місцями дитинства й ранньої молодості Богдана-Ігоря Антонича

Щоб побачити Антоничеві місця, озбройтеся не лише бажанням, а й польською візою. І будьте готові до того, що в цих краях українською промовляють лише пам'ятники на цвинтарях

Новиця: оптимістичні мандри Лемківщиною

Горлицький повіт, де народився український поет Богдан-Ігор Антонич, є серцем і сьогодні живої Лемківщини. Підтверджує це як офіційна статистика, згідно з якою тут проживає близько 1,6 тис. лемків, так і сама активність громади. На Горлицьчині, а саме в Ждині, відбуваються щороку «Лемківські ватри». Туди з'їжджаються тисячі людей і з так званого Заходу (тобто територій, куди було депортовано українців під час акції «Вісла» у 1947-му), і з України (куди перші лемки-переселенці потрапили вже 1940-го, але більшість їх опинилася там, переважно також під примусом, у 1944–1946 роках). Окрім того, майже в усіх селах південніше Горлиць є діючі церкви. Хоча це, звісно, лише тінь минулого: у

1930-х роках у Горлицькому повіті, який мав приблизно такі самі межі, проживало не менш ніж 25 тис. лемків.

Одним із острівців колишньої Лемківщини є рідна Антоничева Новиця. Як і кожне лемківське село, вона видовжена понад потоком, бо лише у вирізьблених водою долинах знаходилося місце, щоб побудувати хатини для життя й храм, щоб молитися Всевишньому.

У кільканадцяти новицьких хижах і нині мешкають лемки, які повернулися в 1950-х та пізніше; у парафіяльній церкві Св. Параскевії відправляються греко-католицькі богослужіння. Ця святиня – у центрі села, а на початку його – невелика церковка Успіння Богородиці. Саме біля неї стояв будинок пароха, де народився Богдан Антонич. Нині на цьому місці є пам'ятний знак із погруддям поета (фото 1).

Самі Горлиці – це вже польське місто, і лемки, села яких простягалися вузькою вервицею в гірських долинах, колись приїжджали сюди хіба що на ярмарки. Зараз по-іншому: саме тут міститься штаб-квартира Об'єднання лемків (асоційованого члена Об'єднання українців у Польщі), а від 2009 року діє ще й створений ним Центр культури імені Богдана-Ігоря Антонича. Антоничівський куточок є також у місцевому музеї Польського туристично-краєзнавчого товариства.

Своє походження з Горлицького повіту поет підкреслював часто, хоча провів тут лише найперші роки життя, до того ж із перервою, адже в 1910-му отець Василь, його батько, дістав призначення до села Павлокома над Сяном. Однак наступного року священник знову правив служби під Горлицями, у селі Мацина-Велика, щоб незабаром укотре переселитись у Сяноцький повіт, спочатку до Липовця (1913), пізніше до Яселя (1918) й нарешті до Волиці (1919). Мешканці останньої, як і Павлокоми, – це вже не лемки, а надсянські «22аховани». Отже,

український поет провів на Лемківщині, може, сім-вісім років життя, якщо виключити кілька епізодів виїзду, пов'язаних із фронтовими боями 1914–1915 років, дуже спустошливими для цього краю, та з українсько-польською війною за Галичину 1918–1919-го, коли родина Антоничів опинялася тимчасово у Відні та словацьких Михайлівцях.

Сянок і Чертеж: витоки батьківського роду

Щоб пізнати батьківські корені Богдана-Ігоря Антонича, треба зупинитися в Сяноку (фото 2). Нині це повітове місто в Підкарпатському воєводстві Республіки Польща, але завдяки історичному музеєві, що діє в колишньому замку, можна зазирнути в його

давньоукраїнське минуле. Музей відомий передусім величезною колекцією українських ікон (найстарші з XV століття), що зібрані з церков, які після 1944–1947-го втратили своїх парафіян і опікунів. Хоча експозиція має загальну назву «Церковне мистецтво XII – XX століть», адже завдяки археологам земля «повернула» численні артефакти княжої доби, зокрема й нагрудні хрести-енколпіони та свинцеві печатки руських князів із зображеннями їхніх святих покровителів.

Отже, українство тут не лише справа минулого, бо ж поряд із цитаделлю стоїть діюча (від 1780-х) церква Св. Трійці, яка нині є соборним храмом православної Перемисько-Новосанчівської єпархії. Очолоє її лемко, владика Адам (Дубець). Є тут і греко-католицька парафія у колишньому селі Дубрівка-Руська, яке нині вже у межах міста. За даними перепису, проведеного у 2002 році, в Сяноцькому повіті проживає не менше тисячі українців.

Поза центром, уже по той бік Сяну, є ще один музей – народного будівництва (просто неба), де представлено зразки церковної та житлової архітектури кількох українських етнографічних груп, адже колишня Сяноцька земля, одна із п'яти в Руському воєводстві, була місцем сусідкування бойків, лемків та надсянських «Захован».

А ще цей музей має свою колекцію ікон

Як за княжої доби, так і за новітньої, коли в середині XIX століття почалося українське національне відродження, Сянок поступався Перемишлеві, проте разом зі своїми околицями він міцно вписався в історію: і місцеву, «галицьку», і всеукраїнську. Тут, у родині протопопа Василя народився книжник Михайло, співторець Пересопницького Євангелія, на якому присягають українські президенти, а в селі Явірник-Руський свій земний шлях почав Михайло Вербицький, автор музики Державного Гімну. Він теж провів більшість свого життя над Сяном – у Перемишлі та Млинах, де був парохом. Це село край шляху Львів – Яворів – Радимно – Ярослав. Отже, якщо оберете дорогу через КПП Краковець – Корчова, можете відвідати його могилу поруч із церквою XVII століття, в якій отець Михайло служив. Саме на тамтешній парафії на початку 1860-х він написав музику до вірша про невмирущість України.

Цю надсянську землю орали предки Богдана-Ігоря по батьківській лінії. Їх пам'ятає село Чертеж, яке розкинулося біля самого Сянока. Нині тут живуть поляки, але про українське минуле нагадує Преображенська церква XVIII століття (фото 3). Саме біля неї, а отже, на почесному місці, похоронений дід поета Антін Кіт (помер 1890-го у відносно молодому віці, 44 роки). Для селянина прізвище Кіт було типовим, тим більше за жінку він узяв собі Євдокію Гуску (її могила вже за церковною огорожею, на сільському цвинтарі). Але коли син подружжя Котів Василь став у 1906-му священиком, а до того одружився з родовитою попівною, довелося відректися від родового наймення, яке не звучало достатньо поважно для священика. Молодий ієрей, майбутній тато поета, однак, назвав себе не Котовичем чи Котовським, а від батькового імені – Антоничем.

До цих місць Василь Антонич повернувся 1919 року, коли оселився з родиною на парафії в надсянській Волиці. Так він учинив, бо звідтіля було рукою подати до Сянока. У місті була гімназія, де наступного року розпочав навчання його син. Тут Богдан-Ігор продовжив і свою українську освіту, початок якій поклали вірші Шевченка, що їх із пам'яті читала нянька. Штудіював національну спадщину як за

гімназійною партою, так і згодом удома. Зрештою, в Сяноку навчання української мови та літератури також мало великою мірою приватний характер. Хоча в класичній гімназії імені Королеви Софії українці становили тоді близько 20% учнів, вони могли розраховувати лише на дві години рідної мови щотижня, адже всі предмети викладали їм польською. Однак учитель української Володимир Чайківський запрошував здібніших учнів до себе додому, давав читати зі своєї досить багатой бібліотеки українські книжки, а відтак влаштовував обговорення прочитаного.

Одним із цих напівприватних учнів Чайківського був Богдан Антонич, який, за словами одного з тодішніх гімназистів, «розмовляв, як на наші умови, гарно по-українськи, з легким лемківським наголосом, і в ці 1923–1925 роки читав дуже багато. У ті роки почав писати свої перші вірші, але мені не доводилося їх читати, він нерадо їх показував».

Отже, «Антонич з-за Горлиць» (так згодом назвав він себе на сторінках літературної преси), прибувши 1928-го до Львова, був хоч і початківцем, та вже поетом. А Богданова наречена Ольга Олійник у статті-спогаді зауважувала, що мистецтво слова не було єдиним, яким він володів у моменті вибору творчого шляху, адже мав обдарування ще й у царині музики та малярства: «Тому на початку студій Львівського університету Антонич вагався. Не міг рішитися, чому має посвятитися: музиці чи малярству? І вибрав... поезію».

Автор: **Юрій Гаврилюк**

Джерело: los.org.pl

ЗБІЙНИЦЬКИЙ РУХ НА ЛЕМКІВЩИНІ

Найдавніша згадка про лемківських збійників відноситься до 1434 року, коли, за свідченням польського історика М. Стечинського, лемківські та чеські збійники почали боротьбу зі шляхтою.

Наприкінці XVI і початку XVII ст. помітно активізується збійницький рух по обох схилах Карпат. Поодинокі виступи перетворилися в організовану антифеодальну боротьбу

— масовий визвольний рух. У 1635—1648 рр найбільш уславилась на Лемківщині збійницька група Василя Баюса з Ліщин на Горличчині. На початку 1648 року староста Біча вислав проти Баюса військовий загін, який відтіснив збійників до Бардієва (Угорщина).

Визвольна війна українського народу 1648—1654 років під керівництвом Б. Хмельницького проти польської шляхти мала великий і незаперечливий вплив на розвиток селянської боротьби на Лемківщині. Ця війна знайшла відгомін навіть у найбільш віддалених закутках Карпат. Селяни посилили напади на панські маєтки, фільварки приєднувалися до збійників. Назрівало загальне селянське повстання.

Весною 1649 р. В с. Барвінку недалеко від Кросна відбулася нарада збійницьких ватажків, на якій окремі загони об'єдналися в одну боєздатну дружину під керівництвом «славного на весь Бескид» Андрія Савки зі Стебника на Словаччині.

Богдан Хмельницький знав про народний рух на Прикарпатті і вирішив зміцнити зв'язки з повстанцями Українських Карпат і Польщі. В своїх універсалах гетьман писав: «Виб'ю з лядської неволі народ увесь. Допоможе мені в тому селянство по Люблин та Краків, бо то права рука наша...».

Перемога Хмельницького над польськими військами створила сприятливі обставини для подальшого піднесення селянського визвольного руху на Лемківщині. Цей рух набув найвищого розвитку тоді, коли його очолив польський повсталець Костка Наперський, який діяв спільно з А. Савкою. На початку 1651 року К. Наперський появився на Прикарпатті з універсалами Б. Хмельницького. Народ приєднався до повстанців.

«Від Сяну до карпатського Підбескиддя, в околицях Дуклі і Кросна, руський народ горнувся до збійницьких дружин»,— писав польський історик Людвиг Кубаля. Незабаром Савка зібрав велику дружину у кількасот бійців, в чому йому допомагав інший ватажок лемківських збійників Василь Чепець. До повстанців приєднався і Василь Баюс, який повернувся з Угорщини. Сам К. Наперський підіймав на боротьбу польських селян Підгаля.

Переконавшись, що населення Прикарпаття приєднається до повстання і підтримає похід на Краків, невеликий загін на чолі з Наперським 15 червня 1651 року захопив Чорштинський замок на Підгалі — об'єкт великого стратегічного

значення. Це було сигналом початку загального селянського повстання.

Ці події налякали шляхту і духовенство. Вже на другий день краківський єпископ Гембіцький скликав нараду, яка вирішила негайно відправити 60 кіннотників та

25 драгунів під керівництвом Хжонстовицького для звільнення замку від повстанців.

18 червня військовий загін єпископа почав облогу замку. Повстанців було мало і їм не вистачало куль та пороху. На допомогу повстанцям поспішав Савка з великою групою лемківських селян. Саме в критичну хвилину селяни

напали на єпископських воїнів і розгромили їх.

Але мабуть через відсутність харчів К. Наперський залишив залогу замку всього 54 чоловіків і 5 жінок. Селяни приведені Савкою, були відпущені з умовою, що при появі сигналу (уночі — запалені смолоскипи, удень — зелений вінок на вежі) вони негайно повернуться.

Після першої поразки єпископ післав для здобуття Чорштинської фортеці спочатку 250, а потім ще 200 піхотинців, 60 гарників, дві гармати. Староста з Любовлі поспішав з 150 піхотинцями та двома гарматами. Цей військовий озброєний загін, що налічував біля 700 бійців і 4 гармати, 21 червня під керівництвом шляхтича Рихвальдського обложив замок.

Повстанці успішно відбивали атаки. Наступного дня прибуло ще 60 кіннотників, що їх очолював полковник Яроцький. Він узяв на себе загальне командування. У повстанців вичерпалися боеприпаси, і вони кидали на противників каміння, лили гарячу смолу. Надія на швидку допомогу селян додавала їм сили.

Справді з різних районів Лемківщини, з обидвох схилів Карпат поспішали загони українських селян. На Підгалі зібралися численні групи польських селян, які очікували умовного сигналу 24 червня — дня походу на Краків. На допомогу повстанцям поспішали також чеські, словацькі і угорські загони селян.

Стурбований тим, що облога замку затягнулася, 23 червня єпископ відправив до Чорштина ще 100 гарників з Мушини і такий самий загін з Любовлі. Крім того, відіслав посланців у королівський табір під Берестечко, бажаючи негайної допомоги.

Поразка козацьких військ під Берестечком дозволила королю відправити для розправи над повстанцями двотисячне військо на чолі з Зебжидовським. Не

дочекавшись допомоги з боку повсталих селян 24 червня 1651 року Чорштин здався. К. Наперський був схоплений шляхтою і незабаром страчений.

Хоча збійницьке повстання завершилося поразкою, все ж воно залишило яскравий слід в історії визвольної боротьби лемківських селян. Селянський рух на Лемківщині був складовою частиною загальної визвольної боротьби українського народу. У цій боротьбі проявилось віковичне прагнення русинів — лемків до об'єднання зі своїми східними українськими братами та всіма східнослов'янськими народами.

Джерело: http://falangeoriental.blogspot.com/2014/05/blog-post_9436.html

СТАРІ ТА НОВІ ХАТИ НА ЛЕМКІВЩИНІ

(Продовження надрукованих у попередніх числах Вісника публікацій на цю ж тему «Архітектура Лемківщини» та «Дерев'яні церкви на Лемківщині».)

Назвою «старі хати» обіймемо традиційне лемківське народне будівництво. «Новими хатами» будемо називати хати, які незалежно від вжитого будівельного матеріалу, формою, тобто зовнішнім і внутрішнім архітектурним рішенням, відрізняються від традиційної лемківської хати.

Слід сказати, що лемки витворили власний своєрідний стиль народного будівництва, яке явно різниться від сусіднього – польського і словацького. Найкращим прикладом є вкриті дашками і банями, оригінальні і чудові лемківські церкви.

Відрізнити старі лемківські хати (хижі) від нових не складно. Потрібно обов'язково познайомитись з основними матеріалами, за допомогою яких зможемо правильно розподілити лемківське будівництво на старе і нове. Найважливіші з них, це: 1) будівельний матеріал та 2) зовнішня та внутрішня архітектурна форма хати. Даля слід взяти до уваги розпланування окремих приміщень хати на функцію, якій служили колись і зараз їх виконують. Необхідно пізнати також важливіші деталі хати, як двері, вікна, печі тощо. На мою думку в традиційному лемківському будівництві треба виділити три відміни хати.

Найстарішою, простою і дуже вміло, щодо форми і функції будованою хатою лемків була «хижа» – «28ахований28» 28ахований282828i28. Ця хата збудована з дерева (тесаного, або різаного вздовж) з 28ахований282828i28 солом'яним високим дахом. Під одним солом'яним, а пізніше і гонтовим дахом знаходяться «хижа», «комора», «боїско» і «стайня». До «хижі» і «комори» входить з боїска, яке виконує також функцію «сіней» Високий дах хати дозволяє зберігати велику кількість сіна для худоби на зиму.

Дальшим творчим розвитком традиційної хати є її розбудова. У цій новішій хаті, давнішу комору замінено на «другу хижу», або так звану «хижку», а комору зроблено при стайні. Основною рисою зміни однак є те, що у тій хаті виникли «сіни», причому «боїско» опинилось в кінці будівлі.

Третьою, більш розвиненою формою традиційної хати-господарства є будівля, яка має під одним дахом «хижу» (кухня) і «хижку» (покої), «сіни», «комору» і ще один pokій, званий подекуди «світлицею», а далі боїско і стайня, або навпаки – стайню, а за нею боїско. Очевидно, поряд вищеописаних хат є різні їх відміни з різними додатками, як «шопа, пелевен, стаянка, причина, загата» і тому подібне.

Характерні для лемківських старих хат так звані «загати». (Граб) або довкола хати (Ждиня) зроблена вертикально з дошок, додаткова, укладена провізорична стіна, яка дозволяє зберігати сіно, соломі, полову тощо між нею і стіною хати для її ogrівання зимою. Для хати у Грабі є характерні, своєрідно місцеве висунене до подвір'я боїско і «стаянка» для овець. Але це вже деталі, про які тут ширше не будемо говорити. Треба однак вказати, що коло хат стоять вбудовані в горбок муровані «пивниці» накриті солом'яним, або дерев'яним дашком. В деяких селах, переважно суміжних з лемківськими селами Словаччини, на пивницях збудовано зграбні дерев'яні «сипанці» (шпихіри), наприклад у Висові.

Менш-більш від дороги Горлиці – Конечна на схід, покрівля традиційної лемківської будівлі переважно, а чим далі на схід виключно – солом'яна. Звідти на захід дахи старих хат здебільшого гонтові. Як вже було сказано, найстаршою покрівлею хат на Лемківщині були 29ахований292929і солом'яні дахи. Гонти появились пізніше, появляються від заходу Лемківщини і мандрують на її схід. Дахи старих хат є дуже високі – у два, а подекуди у два з половиною рази вищі від «зрубу» (стіни). У новіших хатах відношення стіни до даху виражається пропорцією 1:1,75. Величина даху-«поду» була виправдана господарсько-економічною потребою. На «поді» лемки складали сіно, соломі, зерно тощо.

Слід додати, що традиційні хати в селі вміло розміщені. Вони подібні до себе, але водночас і кожна з них є своєрідна, оригінальна. Ці хати неповторні-індивідуальні, як і лемківські церкви, досконало вкомпоновані в село, яке творить приємний краєвид.

Вже у міжвоєнний період заможніші лемки почали будувати двобудинкові «29ахований29» – окремо житловий і господарський будинки. В поодиноких лемківських селах, наприклад, в Лосе, Климківці Горлицького повіту, с.Криниця, Жегестів та 29ах. появились муровані будівлі криті бляхою. В цих селах і їм подібним, як Висова, Мохначка, будовано також модерні дерев'яні хати – «вільні». На традиційних старих хатах почала з'являтися «біла» бляха, а в них дерев'яна підлога, побільшені вікна тощо. Знати було, що села багатіють і розвиваються. Це було можливо завдяки всебічним контактам лемків зі світом (сезонна праця в Угорщині, заробітки в Америці та інших високорозвинених країнах, розвиток лемківських курортів, які сприяли поступові у рільничо-годівельному господарстві на Лемківщині) як щодо використання будівельного матеріалу, так і архітектурної форми нових «хиж». В нових хатах почали появлятися «ганки», «веранди», із застосуванням більшої кількості скла і декоративного орнаменту. Загальний розвиток техніки, зростання потреб, сусідні впливи і матеріальні можливості лемків дали початок новому періоду в лемківському будівництві.

Зараз будують лише муровані хати. Будувати дерев'яні вже заборонено. Сільське будівництво є підпорядковане загальним сучасним планам, вимогам і

потребам. На жаль, нове будівництво у нічому не вдається до прекрасних традиційних форм лемківського будівництва. Зміни сягають далеко, що і навіть у старих хатах роблять основні конструкції в середині, будують нові печі, вікна, двері, переставляють стіни, замінюють сіни на кухню, або на кімнату. Змінюється давній краєвид села. Практично у кожному селі постають нові великі муровані житлові та господарські будинки (партерові та поверхові), наприклад, Кункова, Лосе, Перегримка, Зиндранова, Щавне, Команча тощо. В селах живуть тепер інтелігенція та робітники. Вони будують модерні хати без господарських будинків, що є цілком новим явищем, зникає традиційний «вигляд» лемківського села, лише церкви, придорожні каплички стоять як свідки давнього будівництва на Лемківщині.

Підготував: Тарас Радь

Джерело: Стефанівський П. Старі та нові хати на Лемківщині // Дерев'яна архітектура українських Карпат / Ред. І.Гвозда. – Нью-Йорк: Фундація дослідження Лемківщини, 1978. – с.50-52

МИСТЕЦЬКО-ЛІТЕРАТУРНА ЗУСТРІЧ В МУЗЕЇ-САДИБІ РОДИНИ АНТОНІЧІВ

15 квітня 2014 р. в Музеї-садибі родини Антоничів мисткиня Марія Янко, член Національної спілки народних майстрів України, представила свою виставку «Квітує українська земля».

Не вперше львівська художниця навідується в плебанію отця Василя, що у селі Борятині Мостиського району. Марія Янко вивчає, досліджує і пропагує історію етнічних лемків, оскільки й сама походить із лемківської родини. Її творчість 30ахований3030 на засадах народного мистецтва. Краса природи, багатство народних звичаїв та традицій Лемківщини знайшли яскраве втілення у численних полотнах.

Представлені в музеї-садибі 20 акварелей можна поділити на три цикли: великодні («Великдень»), про Лемківщину («Лемківське весілля», «З вечірні») та квіти («Польові квіти»). Їм притаманна своєрідна авторська колористика. А колорит полотен – життєрадісний, святковий, співзвучний із народною вишивкою, писанкою.

Автор: **Ірина Цебенко**
Джерело: prostir.museum

ЛЕМКІВСЬКІ РОЗМОВИ ПРИ КАВІ

"LEMKO COFFEE TALK" SERIES!

**SUNDAY, APRIL 27, 2014
AT 4:00PM**

UKRAINIAN NATIONAL HOME,
UKRAINIAN EAST VILLAGE RESTAURANT
140 2ND AVE, NEW YORK, NY 10003

**TWO DYNAMIC
INTERNATIONAL SPEAKERS**

Aleksandra Jawornicka-Nowosad,
PhD candidate, Univ. of Warsaw
"Saved from Oblivion"
The impact of
"Operation Vistula"
on three generations
of ethnic Lemkos
in Poland, based on first-hand interviews

Zenon Zawada,
Ukrainian-American journalist working in Ukraine
"Russian Infowars"
Multi-media presentation on
the current political crisis in
Ukraine through the prism of
Putin's propaganda and media manipulation

PRESENTATIONS WILL BE IN ENGLISH
(WITH UKRAINIAN OR POLISH TRANSLATION AVAILABLE DURING Q&A)
Free Entry and Refreshments

27 квітня в Українському домі в Нью-Йорку відбулися Лемківські розмови при каві, вже традиційні зустрічі, на яких порушуюся актуальні теми сьогодення.

Цього разу була розмова з кандидатом наук з Вроцлавського університету Олександрою Яворницькою-Новосад, яка представила доповідь на тему «Врятовані від забуття: Вплив Операції «Вісла» на три покоління етнічних лемків у Польщі (на основі Зіаховани), та українсько-американським журналістом, який працює в Україні, Зеноном Завадою, який представив доповідь на тему: «Російські інформаційні війни – мультимедійна презентація щодо сучасної політичної

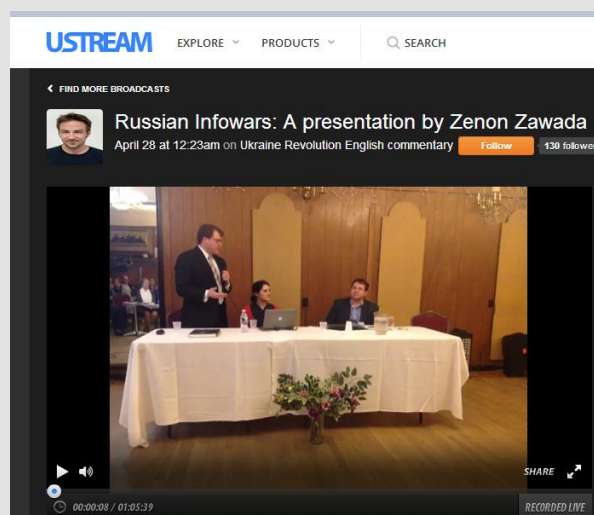
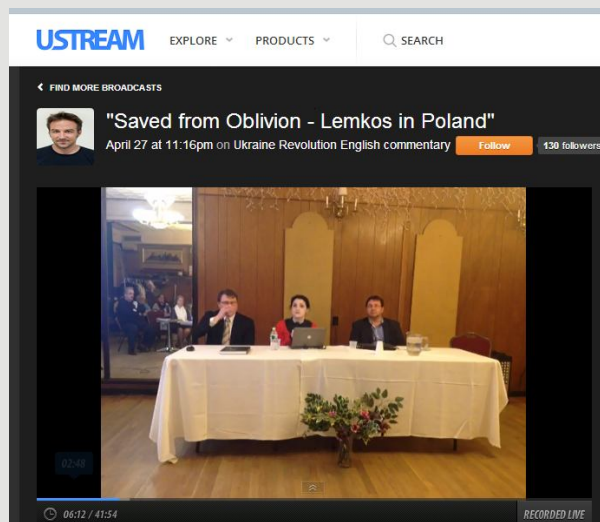
кризи в Україні через призму Путінської пропаганди та медіа маніпуляцій.»

Спонсором зустрічей виступила Організація Оборони Лемківщини у США.

Відео із зустрічі можна переглянути за посиланнями:

<http://www.ustream.tv/recorded/46775311>

<http://www.ustream.tv/recorded/46777747>

ОГОЛОШЕННЯ ТА АНОНСИ

1. ФЕСТИВАЛЬ «БАРВИ ЛЕМКІВЩИНИ» НА ПОЛТАВЩИНІ

**Запрошуємо всіх
на ОБЛАСНЕ СВЯТО
«БАРВИ ЛЕМКІВЩИНИ»
та
IV МІЖРЕГІОНАЛЬНИЙ ФЕСТИВАЛЬ
ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ**

**с. Л. Будища Зіньківського району
з ТРАВНЯ 2014 року о 15.00**

**О, Боже! Дай повік любити край,
Де квітка, пташка і зелений гай,
Де кожна вірна тій землі людина
Живе єдиним словом - Лемківщина.**

На гостей свята чекають:
- Фінал кубка «Пролісок» з футболу, присвячений пам'яті героїв Майнанау - поч. о 13.00
- Ярмаркова торгівля
- Виступ групи «DC Dance» м. Суми
- Різноманітні атракціони для дітей

З травня о 15.00 у с. Лютенські Будища Зіньківського району Полтавської області відбудеться обласне свято «Барви Лемківщини» та фестиваль лемківської культури.

2. ВІЛЬХІВЕЦЬКИЙ КЕРМЕШ (17-18 ТРАВНЯ)

XXIV
Лемківський
Кермеш
в Вільхівці

Об'єднання лемків
Гурток ОЛ в Вільхівці
Zjednoczenie Lemków
Kolo Terenowe OL w Olchowcu

XXIV
Łemkowski
Kermesz
w Olchowcu

Organizator
ZJEDNOCZENIE LEMKÓW
ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ

Patronat medialny
Polskie Radio
RZESZÓW
Ватра КЕРМЕШ
Наше Слово

Субота / Sobota - 17.05.2014 / 18.00
Неділя / Niedziela - 18.05.2014 / 11.00

В програмі Кермешу виступи артистичних колективів, вистави, презентації ремесла. W programie Kermesz występy zespołów artystycznych, wystawy, pokaz rękodzieła. Szczegółowy program. Програма доступна на: dostępny na: www.lemkounion.republika.pl

Ministerstwo
Administracji
i Cyfryzacji

Вільхівецький

Кермеш – то щорічні спітканя, барз важни для ЗЗахований духовной культури лемків, їх традицій и обрядів. Спітканя тоти зв'язани сут зо святом патрона вільхівецької церкви – Перенесіння мощів Св. Миколая з Мир Ліцейських до Барі. Вільхівецьке свято має вимір не лем релігійний, то тіж екуменічне спітканя лемків – вірних грецько-католицької и православної церкви з приїзднима ЗЗахован з цілої Польщи и з-за границі: з України, Словаччини.

Кермеш щторока притігат веце и веце люди, то добрий сигнал для організаторів и приклад, же

можна разом співіснувати и не смотрити на тото, што нас ріжнит.

Тоти спітканя сут меджепоколінняови (є ту дідо, няньо и син) та ЗЗахован, ЗЗахованийЗЗ. Переплетени виступами місцевих гудаків ЗЗахован неповторний климат, який пам'ятатся довго. И, може, тото тіж тягне люди до свого, до Вільхівця. То тіж своєрідний календар в житі вільхівчан, рік ЗЗахований од Кермешу до Кермешу, од травня до травня. Спіткаймося зас на XXIV Лемківским Кермешу 17 и 18 травня в Вільхівці

3. «Од Русаль до Яна»

«ОД РУСАЛЬ ДО ЯНА 2014». Музейне свято лемківської культури «ОД РУСАЛЬ ДО ЯНА 2014» в Зындранові одбуде ся того рока 26 – 27 липця. ЗАПРАШАМЕ.

4. Молода Лемківщина шукає активних людей

Потрібні активні, молоді і навіть без спеціальних навичок люди, які люблять спілкуватися і дізнаватися щось нове, для інтерв'ювання лемків, які повидали життя і мають що оповісти. На перших порах розмовлятимемо у Львові. Зголошуйтеся до Назара Радя.

Назар Радь,

093 843 10 75

098 562 43 54

Мейл: radnazar@gmail.com

5. ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА У США

Організація Оборони Лемківщини в Америці запрошує Вас на

ФЕСТИВАЛЬ

**Лемківська
Ватра
28-29 червня
2014**

**Lemko
Vatra
June 28-29
2014**

Як завжди

Концерт
Мистецькі виставки
Забава
Печення поросят
Традиційні страви
Футбол, Воллейбол

●
Служба Божа
Доповідь

Вперше

Пиво на дворі!

●
Ваша Лемківська
Генеалогія

●
Конкурс
Лемківських
співанок та віршів
ДЛЯ ДІТЕЙ!

За подальшою інформацією, пишіть на president@lemko-ool.com або дзвоніть (917) 678-4168.
Оселя СУМ знаходиться по адресу: 8863 Route 209, Ellenville, NY 12428

Не Пропустіть ! Червень 28-29, 2014

МИ ПАМ'ЯТАЄМО

У квітні народилися:

3 квітня Іван ЖЕЛЕМ (1925-1988)

12 квітня Орест ЗІЛИНСЬКИЙ (1923-1976)

13 квітня Лев ГЕЦ (1896-1971)

24 квітня Олександр ДУХНОВИЧ (1803-1865)

26 квітня Іван ВЕРХРАТСЬКИЙ (1846-1919)

29 квітня Модест МЕНЦИНСЬКИЙ (1875-1935)

* * *

3 квітня 1925 року в селі Вапенне Горлицького повіту (сьогодні Республіка Польща) народився **Іван ЖЕЛЕМ** (1925-1988) - письменник, поет, публіцист, критик літератури, громадський діяч.

Навчався в гімназії у Горлиця (1937-1939), яку так і не зумів закінчити через Другу світову війну. Ще у гімназії, живучи в «Руській бурсі», познайомився з історією, культурою та літературою Лемківщини. Тоді ж почав писати вірші.

У 1945 році був виселений на територію сучасної України, де поселився у місті Самборі Самборі на Львівщині. Тут закінчив середню школу, а у Львові здобув вищу освіту.

Друкуватися почав у 1965 році в українському тижневику «Наше слово», «Лемківському календарі» (Торонто). Писав оповідання, новели, гуморески, нариси, публіцистичні та критичні статті і замітки. Писав літературною мовою, а також лемківською говіркою.

Автор численних нарисів, оповідань, новел, гуморесок, поезій. Твори в основному присвячував життю земляків на Лемківщині, а також проблемам розвитку культури лемків в Україні, збереженню їх самобутніх традицій.

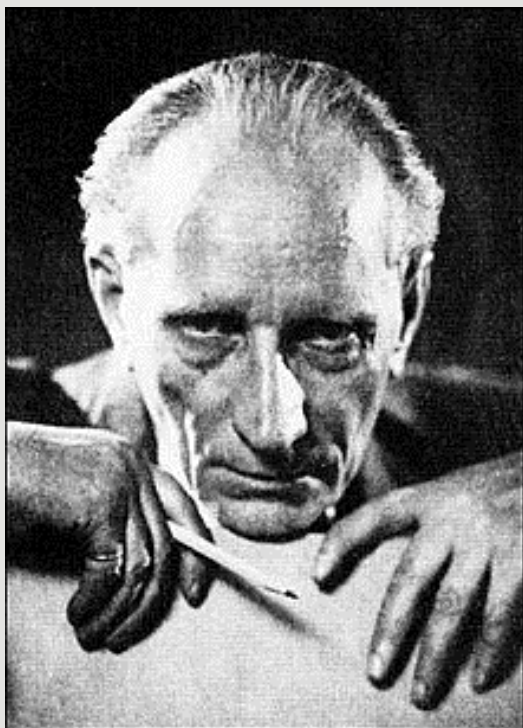
Надрукував близько тридцяти оповідань, новел та гуморесок, серед яких «Ой верше мій, верше» (1965), «Чарівниця» (1966), «На стежці» (1967), «Поєдинок»

(1970), «Повів бим вам дашто», «Після весілля» (1975), «Юж видит», «Заспівали лемки в Україні» (1971), «Співає Лемковина» (1972), «Лемківська народна» (1979), кільканадцять віршів і поем, публіцистичних статей, багато заміток та інформацій.

В'язень радянських таборів. Другу половину життя прожив у Львові.

* * *

13 квітня 1896 року у Львові у багатодітній сім'ї друкаря народився **Лев ҐЕЦ** (1896-1971) – український художник, педагог та громадський діяч.

Початкову освіту здобув у загальній школі ім. Маркіяна Шашкевича, потім вчився в українській гімназії, з якої батьки перевели його до Відділової школи св. Мартина. Тут, завдяки вчителю малювання, Лев розвинув талант художника, спеціалізуючись у рисунку олівцем та акварелі. Далі він поступив на будівельний відділ Промислової школи у Львові (1912). В цей час він починає працювати під керівництвом професора Івана Левицького та знайомиться з Олексою Новаківським.

У 1915 році зголосився добровольцем до легіону Українських січових стрільців, де документував у вільний час своїми рисунками та ескізами різні воєнні події (понад 300 рисунків і акварелей). Воєнний період документують численні рисунки, що увійшли в зібрану Ґецом колекцію праць власних та 26-ти інших авторів – музикантів, поетів, письменників та художників, що служили в легіоні УСС. Ця колекція отримала назву «Антологія стрілецької творчості» і налічувала 26 коробок. У 1917 спільно з молодим поетом Василем Бобинським виготовив велику «Антологію Українських Січових Стрільців».

Після довготривалого перебування у таборі для інтернованих в Домб'є переїхав до Кракова, де продовжив навчання у Краківській академії мистецтв (1919-1924) під керівництвом Станіслава Дембицького, Войнаровського та Кнезека.

По завершенню навчання працював вчителем малювання у Сяноцькій гімназії ім. Королеви Софії (1925), де його учнем був Богдан-Ігор Антонич. У 1930 році заснував у Сяноці товариство «Лемківщина» та перший у Польщі

етнографічний Регіональний музей «Лемківщина», де був першим директором (1930-1944). Для музею збирав і комплектував лемківський іконопис, предмети побуту, знаряддя сільськогосподарської техніки, твори народних промислів і мистецтва, документи і рукописи. У цей період брав активну участь у громадському житті: соліст місцевого хору, був бібліотекарем та активним діячем «Просвіти», учасником з'їздів українських музейників, симпозіумів.

Після Другої світової війни повернувся до Кракова, де прожив до кінця життя. Почав працювати в Кооперативі праці митців (1945), а згодом викладачем малюнка в Академії мистецтв (1947, доцент 1950, професор 1958). Ще будучи студентом його зацікавила архітектура Кракова, яка згодом стала темою багатьох художніх творів. За вісім років зарисовував близько 500 старовинних архітектурних пам'яток, майданчиків, одвірків, балконів Кракова.

Під кінець 50-х рр. ХХ ст. Ёец брав активну участь у громадському й культурному житті Кракова в рамках місцевого відділу Українського суспільно-культурного товариства (УСКТ), а також у нелегальній діяльності, пов'язаній з відновленням греко-католицької парафії св. Норберта.

Автор понад 3500 малюнків, акварелей, картин. З них 150 картин і 15 дереворитів присвячено Лемківщині. З поміж інших «Нужда» (1928), «Водонос» (1930), портрет «Українка», портрет Олекси Новаківського. Під враженням перебування в Києві (1969) створив ескізи «Золоті ворота», «Будинок Т. Шевченка». Видав альбом про Краків і хотів зробити щось подібне про Київ та Львів. Створив власний стиль у малюванні.

Помер Лев Ёец 16 грудня 1971 року у Кракові та похований на Раковицькому цвинтарі.

У 1993 році на честь Лева Ёеца перейменовано вулицю Ентузіастів у Залізничному районі Львова на Левандівці, яка з'єднує між собою Кузнярівку та Алмазну.

* * *

24 квітня 1803 року в селі Тополя (сьогодні Республіка Словаччина, Пряшівщина) на Лемківщині в сім'ї священика Василя Духновича та Марії Гербер народився син **Олександр ДУХНОВИЧ** (1803-1865) - греко-католицький священик, русинсько-український письменник, педагог, поет, культурний діяч, народний будитель.

Незабаром після народження сина сім'я переїхали у село Стакчин, де

Олександр провів своє дитинство. У шість років Олександр почав вчитися грамоті, першим його вчителем став дядько, Дмитро Гербер, що навчав його з букваря, псалтиря та часослова. У дев'ять років Олександр Духнович продовжив навчання в Ужгородській школі (1818-1823), яке велося угорською мовою. Далі продовжив навчання в гімназії у Кошицях (1823-1825), а звідти був переведений в Ужгородську семінарію, де він вивчав богослов'я (1825-1827)

Після закінчення семінарії був висвячений на священика (1827) і за пропозицією єпископа Григорія Тарковича направлений до Пряшівської консисторії, де вступив на службу в єпархіальну канцелярію (1827-1830), під начальство секретаря та єпархіального нотаріуса Василя Поповича, який згодом став Мукачівським єпископом. Залишив службу у Пряшеві Духнович повертається до Ужгорода, де працював домашнім учителем (1830-1832) сина піджулана Ужгородської столиці Стефана Петрова. В 1832 році він повертається на службу в канцелярію у Пряшеві: у 1833 році його призначили парохом у село Хмелева (тоді Комлоша), а в 1834 році він був переведений в село Біловежа неподалік Бардийова (Республіка Словаччина). З цього часу і до кінця життя залишився у лоні церкви, зробивши церковну кар'єру: спочатку був призначений нотаріусом Ужгородської консисторії Мукачівської єпархії (1838), згодом каноніком Пряшівського собору (1843), і нарешті благочинним у Пряшеві (1848).

Літературну діяльність Духнович розпочав у 1829 році в час, коли він був парохом у Біловежі. Писати почав угорською і латиною мовами, та після знайомства з багатими книжковими фондами бібліотек Ужгородської консисторії, він переходить на «язичіє» - суміш російської, церковнослов'янської мов та закарпатських діалектів, протестуючи в такий спосіб проти мадяризації русинів, але при цьому ігноруючи живу народну мову.

Заснував у 1850 році у Пряшеві «Литературное заведение», навколо якого об'єдналися тодішні літературні сили, видав кілька альманахів та календарів, буквар «Книжица читальная для начинающих» (Будапешт, 1847), підручник з географії, «Историю Пряшевской епархии» (1848, Петроград, 1877), «Истинную историю карпаторосов» (Москва, 1914), був організатором і видавцем періодики.

Видавав російською мовою газету «Церковная газета» (1856-1857, Пешт), з 1858 року - «Церковный Вестник для русинов Австрийской державы», «Місяцеслов» у Пряшеві (1850, 1851, 1854, 1857). Перша українська газета на Закарпатті (друкувалася язичієм) - «Світ» (1867-1871), але до її виходу в світ О. Духнович не дожив.

У Галичині вийшли такі основні праці Духновича як «Народная педагогія в пользу училищ і учителей сельских», «Краткій землепис для угорських Русинов», «Состояніє Русинов в Угорщині», «Правила чина св. Василя Великого в Угорщині». Найпопулярнішу книжку Духновича «Хліб душі» (молитви і пісні для християн східного обряду) за 25 років перевидавали вісім разів. Листувався та підтримував тісні зв'язки з Яковом Головацьким. «Вибрані твори» Духновича видало першим створене за галицьким зразком в Ужгороді товариство «Просвіта» у 1922 році.

Духнович вважав себе русином, що в сучасних політичних реаліях значно ближче до традиції так званого «одрубництва» (самостійництва), аніж до української культури. Історичні обставини, в яких зароджувалось русинство як форма освітньо-культурного опору мадяризації змінилися, а сам рух та його ідеологів було втягнуто у лоно російської культури. Після Першої світової війни, політичні біженці з царської Росії підняли Духновича на свій триколірний прапор, адже виходили з його москвофільських поглядів.

* * *

29 квітня 1875 року в селі Великі Новосілки на Львівщині в родині священика народився **Модест МЕНЦИНСЬКИЙ** (1875-1935) - український оперний співак-тенор.

Менцинські походили зі старовинного лемківського роду з с. Мацина (Менцина) в Бескидах. Модест виростав у с. Хідновичах, куди в 1888 році переїхали його батьки.

Він з раннього дитинства захоплювався народними піснями, обрядами. Від батька отримав основи нотної грамоти. Навчався в гімназії - до шостого класу в Дрогобичі, пізніше в Самборі, яку закінчив у 1896 році. З 1896 до 1899 року навчався у Львівській духовній семінарії. Мистецтвом співу оволодів під керівництвом професора Львівської консерваторії Валеріана Висоцького та Юліуса Штокгаузена у м. Франкфурт-на-Майні (Німеччина).

На канікули Модест приїжджав до Галичини і давав концерти в Перемишлі, Львові, Станіславі (Івано-Франківську), Стрию, Тернополі, Самборі та інших містах. 18 березня 1901 року вперше дебютував на франкфуртській з партією Ліонеля. Виступав на оперних сценах багатьох міст Європи. У 1904-1908 роках - перший тенор Королівської опери у Стокгольмі. 1905 року Менцинський виступав у Лондоні в Королівському театрі Ковент-Гарден. 1903 і 1908-1909 роках співав у Львівській опері, а в 1910-1926 був солістом опери у Кельні. Виступав також у Мюнхені, Дармштадті та Берліні. З 1926 року знову співав у Стокгольмській опері. Невдовзі відкрив там школу співу, в якій сам викладав вокал.

Менцинський прославився виконанням партій в операх Ріхарда Вагнера («Зігфрід», «Лоенгрін», «Летючий голландець», «Тангейзер», «Парсифаль», «Валькірія», «Загибель богів», «Трістан та Ізоolda», «Нюрнберзькі мейстерзінгери»). Серед інших партій: Надір («Шукачі перлів», Ж. Бізе), Каніо («Паяци», Р. Леонкавалло), Єлеазар («Дочка кардинала», Ж. Гавелі), Ірод («Саломея» Штрауса), Флорестан («Фіделіо» Бетховена), Радамес, Манріко, Отелло («Аїда», «Трубадур», «Отелло» Верді), Каніо («Паяци» Леонкавалло), Хозе, Надір («Кармен», «Шукачі перлів» Бізе), Каварадоссі («Тоска» Пуччіні), Єлеазар («Жидівка» Галеві), Йонтек («Галька» Монюшка), Нерон («Акте» Манена), Фауст («Фауст» Гуно), Самсон («Самсон і Даліла» Сен-Санса), Болеслав Хоробрий («Болеслав Хоробрий» Ружицького), Петро («Наталка Полтавка» Лисенка)

В його репертуарі було 50 опер.

Менцинський часто виступав з концертами на батьківщині, залучаючи до участі в них хорові колективи, зокрема, львівський «Боян», «Бандурист». У лютому 1916 року влаштував концерт для полонених українців у австрійському таборі Венцляр. Менцинський, як невтомний популяризатор української музичної культури за кордоном, постійно виконував твори українських композиторів: Миколи Лисенка («Очі горять», «Минають дні», «Гомоніла Україна», «Мені однаково» - всі на слова Тараса Шевченка), Д. Січинського («Дума про гетьмана Нечая», «Як почувеш вночі» на слова І. Франка), Я. Ярославенка («Гей, закуй мені зозуле» на слова В. Пачовського, С. Людкевича).

Менцинський записав на грамплатівки понад 40 творів у Стокгольмі («Грамофон», 1910) і Берліні («Грамофон», 1910, 1911), в тому числі українські народні пісні («Ой зійди, зійди», «Ой не світи, місяченьку», «Ох, і не стелися, хрещатий барвінку» та ін.), романси Лисенка, Січинського, Ярославенка, а також арії з опер Вагнера, Флотова, Верді, Пуччіні.